

Vedlegg 4 - Naturrisiko (TNFD-indeks)

Konsernet rapporterer på naturrisiko i tråd med anbefalingene til Task Force on Nature-related Financial Disclosures (TNFD). Dette hjelper oss til å bedre forstå våre risikoer og muligheter.

Virksomhetsstyring

STYRETS INNSIKT I NATURRELATERTE RISIKOER OG MULIGHETER

Bærekraft er 1 av 7 strategiske fokusområder i konsernstrategien, som revideres årlig og behandles av styret. I tillegg følger styret opp bærekraftsmål og -tiltak kvartalsvis gjennom balansert målstyring. Risikorapportering på bærekraftsrisiko, inkludert naturrisiko, skjer som del av regulær risikorapportering til konsernledelse og styret.

Styret har godkjent bærekraftstrategien for perioden 2022–2025, hvor det å hjelpe næringskunder å håndtere naturrisiko ble løftet frem som et viktig tema. For å øke styrets kunnskap om bærekraft ble det i 2022 startet et læringsløp som vil gå gjennom strategiperioden til 2025. Første del inkluderte en beskrivelse av utfordringene knyttet til naturrisiko, forklarte miljømålene i taksonomien som er relevant for naturrisiko, samt hvordan en aktivitet ikke er tilpasset taksonomien hvis den skader andre miljømål vesentlig.

Styrets arbeid med å diskutere muligheter knyttet til naturrisiko er ikke påbegynt.

LEDELSENS ROLLE I VURDERINGEN OG HÅNDTERINGEN AV NATURRELATERTE RISIKOER OG MULIGHETER

Konsernledelsen har godkjent revidert bærekraftstrategi, følger opp bærekraftsmål og -tiltak kvartalsvis gjennom balansert målstyring, og deltar i samme læringsløp som styret.

Hovedkredittutvalget, som inkluderer medlemmer fra konsernledelsen, har håndtert flere lånesaker i 2022 som involverte naturrisiko. Her har konsernets enhet for bærekraft blitt involvert og kommet med sine innspill. Ledelsens arbeid med å diskutere muligheter knyttet til naturrisiko er ikke påbegynt.

Strategi

HVILKE NATURRELATERTE AVHENGIGHETER, PÅVIRKNINGER, RISIKO OG MULIGHETER KONSERNET HAR IDENTIFISERT PÅ KORT, MEDIUM OG LANG SIKT

De største naturrisikoene anses å være innenfor næringslån til eiendomsprosjekter og byggelån til personkunder. Disse utgjør en stor del av bankens totale utlånsportefølje. De har også et stort naturfotavtrykk, både fordi de kan plasseres i uberørt natur og fordi byggeprosessen og -materialene avhenger av materialer og ressurser fra naturen.

Følgende risikoer er identifisert innen ulike tidsrammer:

<p>Kort til mellomlang sikt (0–5 år)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ○ Bortfall av naturtjenester knyttet til energi har ført til økte kostnader for norske lånekunder og bedrifter. Dette kan vedvare over tid og redusere vekst i både person- og bedriftsmarkedet. ○ Omdømmerisiko som følge av økt mediefokus på natur etter FNs naturavtale i 2022, f.eks. hvis banken distribuerer og anbefaler verdipapirfond som investerer i selskaper som påvirker naturen svært negativt. ○ Noe økt eksponering mot utsatte segmenter som landbruk og hyttebygging etter fusjon med SpareBank 1 Modum. Segmentene utgjør fortsatt en beskjeden andel av bankens totale portefølje.
<p>Lang sikt (5–10 år)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ○ Økt risiko for avslag og tregere prosess for godkjenning av prosjekter i skogs- eller landbruksområder i kommende planperioder, fordi kommuner tar økt hensyn til naturrisiko grunnet forpliktelser under naturavtalen og EU-taksonomien. Bedriftskunder som har fått finansiering av banken til prosjekter som ikke er ferdig regulert, kan møte problemer. ○ Omdømmerisiko knyttet til finansiering og meglings av hytteprosjekter i sårbare områder dersom våre kunder ikke overholder kommunale krav, eller lokalbefolkningen opplever lokale naturverdier som truet. ○ Naturskade i konsernets markedsområde, som kommunenes kloakkutslipp, kan forhindre videre utvikling. ○ Endringer i lokale økosystemer kan medføre akutt eller kronisk naturrisiko. Det kan skje i vårt markedsområde, men effekten av endringer andre steder kan også være stor: Et barkebilleangrep i Canada førte i 2021 til økte priser på trevirke i Europa og Norge, og gjorde våre kunders eiendomsprosjekter dyrere, fordi aktører fra USA måtte handle i Europa. Kronisk risiko som vannmangel kan igjen bidra til å øke strømprisene i Norge, og gjøre landbruk vanskeligere og dyrere. ○ Lån til bedrifter avhengige av naturressurser som på lang sikt kan bli vernet kan utgjøre en risiko. ○ Krav om erstatning eller fjerning av bygg kan oppstå der skadet eller vernepliktig natur må restaureres. Restaurering av natur er et punkt i FNs naturavtale. For eksempel utgjør ikke hytteprosjekter en engangsskade på naturen, men kan være en påkjenning på lokale økosystemer over tid, spesielt i områder for truede arter.

HVILKEN PÅVIRKNING NATURELATERT RISIKO OG MULIGHETER HAR PÅ KONSERNETS DRIFT, STRATEGI OG FINANSIELLE PLANLEGGING

Vår bevissthet om naturrisiko som en finansiell risiko er økende, og hensynet til naturrisiko har siden 2022 vært en del av konsernets bærekraftstrategi. Naturrisiko vil kunne påvirke ulike områder av konsernets drift, strategi og planlegging. Bærekraftstrategien inkluderer derfor en satsing på kompetanse om naturavhengig-

het, eksponering mot naturrisiko, og naturrelaterte muligheter. Avdelingene for risiko, compliance, juridiske spørsmål og kreditt har hatt en detaljert gjennomgang av temaet som del av sitt læringsløp på bærekraft, i tillegg til styret og konsernledelsen, bedriftsrådgiverne, samt avdeling for strategi og forretningsutvikling. Det vil inkluderes i læringsløpet ut strategiperioden til 2025, for alle relevante avdelinger. Arbeidet med TNFDs anbefalinger vil være et riktig steg videre for å bevisstgjøre konsernet om risikoer skapt av endringer i naturen.

ULIKE SCENARIERS MULIGE PÅVIRKNING PÅ KONSERNETS DRIFT, STRATEGI OG FINANSIELLE PLANLEGGING

Konsernets bærekraftstrategi fokuserer på å utnytte potensialet for solceller i både person- og bedrifts-markedet, samt å hjelpe kunden utnytte potensialet for energieffektivisering. Nødvendigheten av en slik satsing vil øke ytterligere i et scenario med økt oppvarming, på grunn av økt risiko for bortfall av naturtjenester knyttet til energi, både i Norge (tørrår og dermed lav vannkraftproduksjon) og i Europa (for varmt kjølevann til atomkraftverk, manglende vannføring på Rhinen for kulltransport til kullkraftverk).

I 2022 signerte Norge FNs naturavtale, som har som mål å stanse den globale naturkrisen. Avtalen inkluderer blant annet punkter om 100 % bærekraftig bruk av natur, og 30 % vernet natur innen 2030. Et scenario med rask oppfølging av Norges avtaleforpliktelser kan resultere i overgangsrisiko for våre kunder.

Med stor eksponering mot eiendomsprosjekter, inkludert hytteprosjekter, er vi eksponert mot risikoen for at kommuner kan stramme inn utbygging som følge av økte statlige krav om vern av natur. Aktører som allerede har innhentet nødvendige tillatelser til sine eiendomsprosjekter kan dermed oppleve en verdøkning av disse eiendommene, og dermed lavere risiko for banken som långiver. For kunder i tidlige faser av prosjekter kan det oppstå betydelig overgangsrisiko i form av vern av nye områder og/eller krav om arealnøytralitet. Ønsket om arbeidsplasser og skatteinntekter gjør at kommuner kan godkjenne prosjekter som ikke burde blitt gjennomført. Med mindre banken er kompetent og streng nok kan vi derfor ende opp med å ta inn prosjekter som viser seg å være risikable, eller som kategoriseres som skadelige i EU-taksonomien.

HVILKEN INTERAKSJON KONSERNET HAR MED SÅRBARE ELLER VIKTIGE ØKOSYSTEMER, ELLER OMRÅDER MED VANNMANGEL

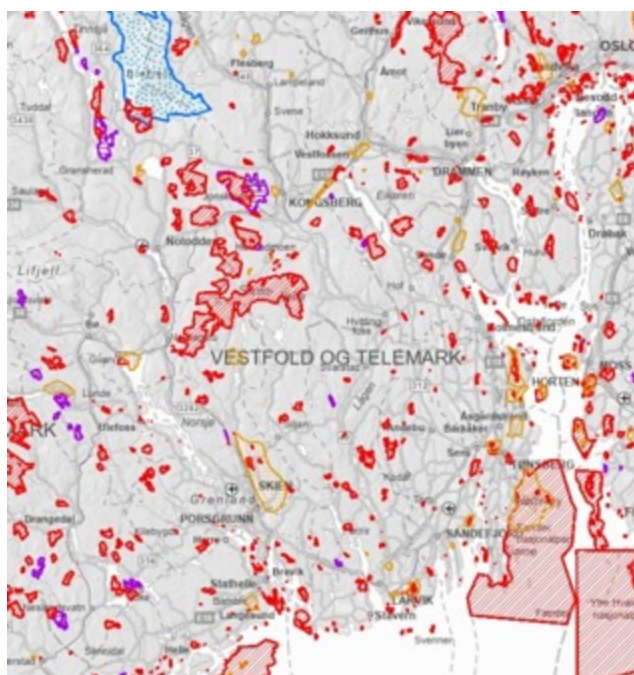
I vårt markedsområde finnes det en rekke truede arter av nasjonal forvaltningsinteresse. Det finnes også villreinområder hvor spesielle hensyn må tas. I nye og pågående prosjekter er disse økosystemene viktige å ta hensyn til, i tråd med FNs naturavtale.

Som kartutsnittet fra Miljødirektoratet viser, har både Buskerud og Vestfold og Telemark fylkeskommune flere nåværende og foreslåtte naturvernområder, og andre truede arter og økosystemer, som må tas i betraktning ved utbygging.

Gjennom verdipapirfondene er vi eksponert i andre geografiske områder enn vårt eget. Fondene vi distribuerer kan ha investert i selskaper som overutnytter

vannressurser og andre naturressurser, og/eller er kritisk avhengig av disse ressursene uten å reflektere det i sin strategi i tilstrekkelig grad.

Norge er på global skala ikke utsatt for vannmangel. Vi er derimot bevisst konsekvensene tørkeperioder og ekstrem nedbør kan ha for natur og verdiskapning avhengig av natur lokalt. Spesielt landbrukskunder er utsatt for risiko relatert til endringer i nedbørsmengder. Mangel på vann og nedbør kan også ha konsekvenser for elektrifisering, og bedrifter som er avhengig av strømforsyning i sin produksjon (se forrige underkapittel).

Risikostyring

HVORDAN VI IDENTIFISERER OG VURDERER NATURRELATERTE AVHENGIGHETER, PÅVIRKNINGER, RISIKO OG MULIGHETER

På overordnet nivå og operasjonell risiko

Viktige eksponeringer innen naturrisiko for banken er våre utlån til person- og bedrifts-markedet, likviditetsporteføljen vår, samt verdipapirfondene vi investerer i på vegne av våre kunder. Viktige styringsdokumenter i prosessen for å identifisere naturrelaterede risikoer er derfor risikostrategi, kredittstrategi inklusive kredittstrategiske måltall, retningslinjer for bærekraft i likviditetsforvaltningen, samt retningslinjer for ansvarlig distribusjon av verdipapirfond.

Gjennom 2022 har konsernet identifisert og vurdert potensiell naturrisiko på følgende måte:

- Risikoworkshops gjennomføres jevnlig for å identifisere potensielle risikoer med alle avdelingene i konsernet. Naturrisiko og dens relative viktighet i lys av andre risikoer har vært et tema i workshopene.
- Modulen for bærekraftvurdering av næringslån har inkludert et spørsmål om naturrisiko. I 2023 begynner rådgivere i bedriftsmarkedet å ta i bruk en ny modul for å vurdere nye utlån, med mer detaljerte spørsmål om temaet. Svar på spørsmål vil resultere i en skåre, som vil være med på å avgjøre om lånesøknaden blir godkjent. Dersom nåværende eller potensielle kunder ikke har naturrisiko integrert i sine prosjekter kan de dermed risikere å få sine lånesøknader avslått. Rådgivere i bedriftsmarkedet vil også gjennom denne modulen ha håndtering av naturrisiko som en større del av sin arbeidshverdag, fordi de må slå opp i kartløsningen Naturbase for alle lån over 10mNOK til eiendomsprosjekter. Naturrisiko er her inkludert gjennom følgende spørsmål i modulen:
 - *Eiendomsprosjekter:*
 - I hvilken grad er prosjektet tilpasset sirkulærøkonomi (minst mulig avfall; resirk; ombruk; fleksibelt design for lang levetid på bygget?)
 - Er prosjektet lokalisert i, eller svært nær, et område med spesielt sårbar natur/dyreliv?
 - Er prosjektet lokalisert i en myr eller et våtmarksområde?
 - Har virksomheten systemer for å hindre at materialene som brukes i byggeprosjektet har medvirket i avskoging?
 - *Landbruk:*
 - Relativt til bransjen generelt, i hvilken grad antas kunden å være sårbar for fremtidige reguleringer fra myndighetene eller bransjen? (overgangsrisiko knyttet til klimaendringene) Eksempel; gjødslingsdirektivet
 - Har gården en godkjent skogbruksplan? Hvis ja; Er skogforvaltningen sertifisert i tråd med PEFC eller FSC? Er deler av din skog vernet?
- Det har blitt samlet inn data på estimert fysisk klimarisiko fra Norkart for alle bankens panteobjekter. En innsynsklient har også blitt opprettet, hvor enkeltobjekter kan vurderes i forkant av innvilgelse. Innsynsklienten kan også gi en oversikt over konsentrasjonsrisiko.
- En påvirkningsanalyse har blitt gjennomført som viser et stort ressursavtrykk tilknyttet bolig- og næringsseiendommer. Der dette har vist seg tydeligst hittil er prosjekter tilknyttet hytteutbygging, fordi prosjektene kombinerer hensyn til habitater med utslippsrisiko tilknyttet utbygging i myr.

Vi har ikke kartlagt eksponering av porteføljen for andre naturrelaterte finansielle risikoer.

VÅR PROSESS FOR Å HÅNDTERE NATURRELATERTE AVHENGIGHETER, PÅVIRKNINGER, RISIKO OG MULIGHETER

Vi identifiserer, vurderer og håndterer naturrisiko på ulike nivåer og med ulike metoder:

- På overordnet nivå gjennom bankens prosess for å vurdere sitt kapitalbehov (Internal Capital Adequacy Assessment Process; ICAAP), risikostrategi, øvrige styrende dokumenter mv.
- På detaljert nivå gjennom vurderinger som foretas ved kredittinnvilgelse, investeringsbeslutninger, produktutvikling mv.
- Løpende overvåking og kvartalsvis rapportering fra administrasjonen til styret og ledelsen.
- Gjennom grønt obligasjonsrammeverk, tredjepartsvurdert av Cicero Shades of Green i lys av EU-taksonomiens miljømål, som skal bidra til å synliggjøre hvor stor andel av utlånsporteføljen som er grønn i tråd med internasjonale krav til grønne obligasjoner.
- Kompetanseløftet beskrevet i avsnittet over, om påvirkningen naturrelatert risiko og muligheter har på konsernets drift, strategi og finansielle planlegging
- Gjennom prosesser for å avgjøre distribusjon av, og regelmessig vurdere produktkvaliteten til, verdipapirfond. Det er et krav om at fond ikke investerer i selskaper som skader UNESCOs verdensarvsteder, medvirker til tap av globalt truede arter og tap av viktige økosystemer, medvirker til avskoging, medvirker til alvorlig forurensning, eller på annet vis bidrar til alvorlig miljøskade. Les mer i bærekraftkapittelet i årsrapport, delkapittel «Bærekraft i fondsforvaltning».

I tiltaksplanen for 2023 er det planlagt å vurdere naturrisiko i utlån, foreslå tiltak, og kartlegge verktøy som kan bedre risikovurderingen for nåværende og fremtidige eiendomsprosjekter. Det vil i kartleggingen bli lagt vekt på viktige og sårbare økosystemer.

Ved å i større grad ta i bruk karttjenester kan vi unngå prosjekter med vesentlig klima- og naturrisiko.

HVORDAN PROSESSENE FOR Å IDENTIFISERE, VURDERE OG HÅNDTERE NATURRELATERT RISIKO ER INTEGRERT I VÅR OVERORDNEDE RISIKOSTYRING

Naturrisiko er integrert i bankens system for å identifisere risiko på områder med vesentlig påvirkning:

- Hvis naturrisikoer identifisert gjennom risikoworkshops vurderes å være høye, inkluderes risikoen og planlagte tiltak i risiko-oppfølgingssystemet Betr.
- SpareBank 1 krever at forvaltere av fondene banken distribuerer årlig besvarer et spørreskjema for å oppdatere deres bærekraftskåre (se avsnitt over for beskrivelse av spørsmål)
- Låneengasjementers eksponering for naturrisiko blir kartlagt i alle låneengasjementer over 5mNOK i bedriftsmarkedet.

Deretter vurderes risikoen i relevante kontekster:

- Risikostyring er representert i hovedkredittutvalget, og inkluderes derfor i komplekse og store lånesaker.
- Bankens leder for bærekraft sitter i arbeidsgruppen som bistår spare- og plasseringsutvalget i SpareBank 1 i bærekraftvurderinger av verdipapirfond. Fond som ikke tilfredsstiller SpareBank 1s forventninger fordi de har høy naturrisiko, får en lav skåre i vår vurdering.
- Naturrisiko skal vurderes i alle næringslån. En egen modell for vurdering av slik risiko må brukes hvis engasjementet er over 5mNOK (10mNOK for eiendomsutleie og eiendomsprosjekter). Den krever svar på generelle spørsmål om naturrisiko for alle bransjer, samt obligatoriske, spesifikke spørsmål for viktige risikobrancher for banken: eiendomsprosjekter og landbruk. Banken har deltatt aktivt i utforming av modellen, som er utviklet av SpareBank 1-alliansens Kompetansesenter for kredittmodeller, samt spørsmål som stilles til kunder i nøkkelbransjer. Modellen muliggjør integrering av naturrisiko i analyse av kredittrisiko etter hvert som data- og analysegrunnlaget blir tilstrekkelig.

Vi gjør følgende for å håndtere naturrisiko ved å redusere, overføre, akseptere eller kontrollere den:

- Identifiseres det en høy naturrisiko i risikoworkshops vil det identifiseres tiltak i bankens kredittpolicy, kredittfaglige standarder og rutiner for å håndtere risikoen, eller nye tiltak må opprettes. Risikoen følges opp til neste risikoworkshop med egnet måling.
- Enheten for bærekraft har det faglige ansvaret for å bestemme hvorvidt og i hvilken grad en gitt naturrisiko er vesentlig, men ansvaret for å innarbeide slike vesentlighetsbetraktninger i risikostyring og gi dem korrekt prioritet i lys av andre risikoer ligger hos leder for risikostyring i samarbeid med leder for bærekraft.
- Verdipapirfond som får en lavere skåre enn C (der A er høyeste og F laveste skåre) på grunn av høy naturrisiko, vil ikke bli anbefalt våre kunder. De vil også fremstå med slik lav skåre i bærekraftmerkingen av fond på våre nettsider.

HVORDAN VI IDENTIFISERER KILDER TIL VERDISKAPNING SOM KAN FORÅRSAKE NATURRELATERTE AVHENGIGHETER, PÅVIRKNING, RISIKO OG MULIGHETER

Potensielle og eksisterende kunder blir vurdert i forhold til naturrisiko, og kan bli ekskludert dersom det forekommer aktiviteter med slike utfordringer. Se underkappitlet «Ansvarlige utlån» i årsrapporten for detaljer om aktiviteter og bransjer vi ikke gir lån til grunnet naturrisiko.

Konsernet har på ulike områder relatert til naturrisiko sett muligheter: Det diskuteres forretningsmuligheter

innen karbonlagring mot kunder innenfor skog og jordbruk. Banken har oppstartselskaper i utlånsporteføljen som driver med reduksjon av klimagassutslipp, klimatilpasning og reduksjon av plastavfall i havet. Et større fokus på klima og natur blant kunder kan bli en mulighet for banken hvis vi tilbyr naturvennlige fond.

Det grønne rammeverket til banken har en egen kategori som heter bærekraftig produksjon og teknologi, ment for å fange opp muligheter som kan kvalifisere under de av miljømålene i EU-taksonomien som ikke er knyttet til klima.

HVORDAN VI INKLUDERER INTERESSENER, INKLUDERT RETTIGHETSHOLDERE, I VURDERING OG RESPONS PÅ NATURRELATERTE AVHENGIGHETER, PÅVIRKNINGER, RISIKO OG MULIGHETER

I våre utlån er vi eksponert mot eiendomsprosjekter. Sammenlignet med mange andre land er inkludering av interessenter godt institusjonalisert i Norge, som del av vanlig saksbehandling av byggeprosjekter.

Når Spare- og plasseringsutvalget i SpareBank 1-alliansen innhenter svar på spørreskjemaet til verdipapirfond (se over) gir det mulighet til interaksjon med forvaltere om bærekrafttemaer. Det samme gir kundemøter, både dem bærekraftenheten deltar i, og møter bedriftsrådgivere tar på egenhånd.

I vår nylig gjennomførte vesentlighetsanalyse rangerte eksterne interessenter «Håndtering av naturrisiko» som mindre viktig for konsernet enn interne interessenter. Selv om temaet ikke skåret høyest, fikk det høyere skåre enn f.eks. «Håndtering av fysisk klimarisiko». I vår oppdaterte påvirkningsanalyse er artsmangfold og økosystemer blant de tre områdene konsernet der har størst mulighet for positiv påvirkning.

Mål

BEREGNINGER OG MÅL VI BRUKER FOR Å VURDERE NATURRELATERTE RISIKOER OG MULIGHETER, I TRÅD MED STRATEGI OG RISIKOHÅNTERINGSPROSSESSER

Banken har følgende planer for inkludering av beregninger på naturrisiko og -muligheter (i tillegg til eksisterende beregninger og rapportering knyttet til klimagassutslipp og fysisk klimarisiko (se årsrapport-vedleggene «Klimagassutslipp i eget hus» og «Fysisk klimarisiko i utlånsporteføljen»):

- Karbonlagring i skog som en del av klimaregnskapet
- Arealbruk per person i eiendomsporteføljen

BEREGNINGER OG MÅL VI BRUKER FOR Å VURDERE OG HÅNTERE AVHENGIGHETER AV OG PÅVIRKNINGER PÅ NATUR

Enkelte bransjer og aktiviteter er ekskludert fra å få lån på grunn av ekstra høy naturrisiko, se underkapittel «Ansvarlige utlån» i årsrapporten, samt bærekraftpolicy.

Vi vil jobbe med konkretisering av beregninger og måleparametere. Både for utlån og verdipapirfond er tilfanget av data begrenset. Avhengig av erfaringene med bruk av ny modell for bærekraftvurdering av næringslån kan det bli aktuelt å måle andel utlån til eiendomsprosjekter eller bygging av boliger i eller ved skogs- landbruks- eller verneområder.

MÅL VI BRUKER FOR Å HÅNTERE NATURELATERTE AVHENGIGHETER, PÅVIRKNINGER, RISIKO OG MULIGHETER, SAMT MÅLOPPNÅELSE

- Banken har ikke mottatt lånesøknader fra bransjer/aktiviteter som er ekskludert fra å få utlån på grunn av naturrisiko i 2022. For oversikt over bransjene, se kapittelet «Ansvarlige utlån».
- I 2023 vil det bli vurdert om skåre på relevante

spørsmål i ESG-modulen bør bli et måltall for naturrisiko for eiendomsprosjekter og/eller lån til landbruk.

HVORDAN ER MÅLSETNINGENE I HÅNTERING AV NATUR OG KLIMA TILPASSET HVERANDRE, MED AV-VEININGER

En viktig målsetning for banken er å øke andelen av utlånsporteføljen som kvalifiserer under de to klimamålene under EU-taksonomien. For å kvalifisere kreves det at aktiviteten ikke gjør vesentlig skade på andre miljømål, inkludert naturmålene.

I avklaringen av rollen landbruk skal ta fremover i strategien til person- og bedriftsmarkedet vil det være viktig å balansere i) kommersielle hensyn med ii) det høye klimafotavtrykket til flere landbruksaktiviteter, og iii) sårbarheten andre typer aktiviteter innen jord- og skogbruk har mot tørke og annet ekstremvær.